

Η Ουκρανία ως πειραματικό πεδίο για μια νέα ουνία: απειλές και τρόποι λύσης

Εισήγηση του μητροπολίτη Ζαπορόζιε και Μελιτουπόλεως Λουκά στο συνέδριο με θέμα «Η επίδραση του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως στην πορεία της Ορθοδοξίας στην Ουκρανία», που οργανώθηκε από το Κέντρο Ρωσικών Σπουδών της Σχολής Πολιτικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Βελιγραδίου.

Τα γεγονότα, που συνδέονται με την αντικανονική ανάμειξη του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαίου και της περί αυτόν Ιεράς Συνόδου στην ουκρανική εκκλησιαστική κρίση και η δημιουργία της «Ορθόδοξου Εκκλησίας της Ουκρανίας» («ΟΕΟ») δικαιολογημένως εξετάζονται από πολλούς ορθόδοξους ιεράρχες και αναλυτές ως μέρος ενός ευρύτερου σχεδίου με σκοπό την ενοποίηση του χριστιανικού κόσμου υπό την αιγίδα του Βατικανού και με εμπλοκή του Φαναρίου. Οι προσπάθειες του Οικουμενικού Πατριαρχείου, που αποβλέπουν στην προώθηση της ιδέας του «πρώτου άνευ ίσων», καθώς και ο δυναμικός οικουμενιστικός διάλογος με τη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία, οδήγησαν σε σοβαρές αλλοιώσεις στην οικουμενική Ορθοδοξία. Το σχέδιο της «ΟΕΟ» εμφανίζεται σε αυτό το πλαίσιο ως πειραματικό πεδίο για τη δοκιμή μεθόδων και πρακτικών καταστροφής της καθιερωμένης τάξεως στις σχέσεις μεταξύ των κατά τύπους Ορθόδοξων Εκκλησιών και τη διαστρέβλωση στον οικουμενιστικό διάλογο. Η παρούσα εισήγηση είναι αφιερωμένη στην ανάλυση αυτών των διαδικασιών, την αποτίμηση των επιπτώσεων, καθώς και στην εξέταση τρόπων υπεράσπισης της ιεροκανονικής τάξεως στην τρέχουσα εκκλησιαστική κατάσταση.

Ο Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαίος τα τελευταία χρόνια προωθεί δυναμικά το δόγμα του «πρώτου άνευ ίσων», το οποίο προκαλεί πολλά ερωτήματα και ανησυχία μεταξύ των άλλων κατά τύπους Ορθόδοξων Εκκλησιών.

Αυτό το δόγμα χορηγεί στον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως ένα ιδιαίτερο καθεστώς εντός του ορθόδοξου κόσμου, το οποίο δεν προβλέπει ένα απλό πρωτείο τιμής, αλλά και το πρωτείο εξουσίας. Ως αποτέλεσμα μιας τέτοιας ερμηνείας ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος αναλαμβάνει αρμοδιότητες, που δεν προβλέπονται από τους ιερούς κανόνες και την ιστορική πρακτική της Ορθοδοξίας.

Πρωθώντας την ιδέα του πρωτείου του στην Ορθόδοξη Ανατολή, το Φανάρι επιδιώκει την προσέγγιση με το Βατικανό. Έχουν καταστήσει πλέον φαινόμενο ρουτίνας οι κοινές ακολουθίες και δοξολογίες των εκπροσώπων του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως και της Ρωμαιοκαθολικής

Εκκλησίας. Αξιοσημείωτες είναι οι δηλώσεις του ιδίου του Πατριάρχη Βαρθολομαίου σχετικά με την επιθυμία ενώσεως με τους ρωμαιοκαθολικούς. Λ.χ. το 2021 κατά τους εορτασμούς προς τιμήν του Αγίου Αποστόλου Ανδρέου του Πρωτοκλήτου παρίστατο στην Κωνσταντινούπολη αντιπροσωπεία του Βατικανού με επικεφαλής τον καρδινάλιο Κουρτ Κοχ. Στο κήρυγμά του ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος τόνισε ότι οι συναντήσεις του με τον Πάπα Φραγκίσκο εντείνουν την επιδίωξη του «κοινού ευχαριστιακού ποτηρίου». Τούτο υποδεικνύει τις έντονες προσπάθειες προσέγγισης του Φαναρίου και της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας. Παρόμοιες δηλώσεις έχουν επανειλημμένως επικυρωθεί, ιδίως τις παραμονές της επετείου των 1700 ετών της Α΄ Οικουμενικής Συνόδου το 2025.

Σημαντικό είναι να υπογραμμισθεί σε αυτό το πλαίσιο ότι η ουνία είχε κατ' επανάληψιν καταδικασθεί από την Ορθόδοξη Εκκλησία. Ακόμη το 2003 η οικουμενική Ορθοδοξία διά στόματος των Προκαθημένων όλων των κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών διατύπωσε μια συντονισμένη θέση σχετικά με την ουνία και τις προσπάθειες να ιδρυθεί ουνιτικό Πατριαρχείο στην Ουκρανία. Αυτή η απάντηση δόθηκε στο μνημόνιο του καρδινάλιου Βάλτερ Κάσπερ, ο οποίος εκ μέρους της Αποστολικής Έδρας απευθύνθηκε στον Αγίατο Πατριάρχη Μόσχας και Πασών των Ρωσσιών Αλέξιο Β΄. Αφού έλαβαν το μνημόνιο, που είχε σταλεί από τον Πατριάρχη Αλέξιο, οι επικεφαλής των κατά τόπους Εκκλησιών απέστειλαν δικές τους απαντήσεις, συμπεριλαμβανομένου και του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαίου, ο οποίος έστειλε ειδική επιστολή στον Πάπα της Ρώμης. Σ' εκείνες τις επιστολές η ουνία χαρακτηρίστηκε ως εκκλησιολογική αίρεση, που δεν έχει δικαίωμα να υπάρχει στον χριστιανισμό, ενώ η ίδρυση του ουνιτικού Πατριαρχείου στην Ουκρανία ως άκρως εχθρική και μη φιλική κίνηση έναντι της Ορθοδοξίας. Επιπλέον, στην Κοινή Δήλωση, που υπεγράφη το 2016 από τον Πατριάρχη Μόσχας και Πασών των Ρωσσιών Κύριλλο και τον Πάπα της Ρώμης Φραγκίσκο, κατά τη συνάντησή τους στην Αβάνα, οι μέθοδοι του ουνιτισμού αναγνωρίστηκαν ως απαράδεκτες.

Ωστόσο, παρά τη συντονισμένη διαμαρτυρία, ο Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαίος εξακολουθεί να προωθεί το εκκλησιολογικό του δόγμα του «πρώτου άνευ ίσων» και να ετοιμάζει το έδαφος για μια καθολική ουνία. Διαφαίνεται πλέον από τώρα ότι αυτή η επιδίωξη της ένωσης θα οδηγήσει αναπόφευκτα σε βαθιές μεταβολές κάθε πτυχής της ορθοδόξου ζωής, συμπεριλαμβανομένων των αρχών της δογματικής διδασκαλίας, της λατρευτικής πράξεως και της ιεροκανονικής τάξεως. Ιδιαίτερος λαμβάνοντας υπόψη τα προσφάτως λεχθέντα από τον Πάπα Φραγκίσκο στις 13 Σεπτεμβρίου 2014 στη Σιγκαπούρη κατά τη συνάντηση με νέους, όπου παρέστησαν εκπρόσωποι πέντε διαφορετικών θρησκειών. Δήλωσε σ' εκείνη τη συνάντηση ότι «όλες οι θρησκείες είναι δρόμος προς τον Θεό».

Στο παράδειγμα της Ουκρανίας το Φανάρι υλοποιεί τη στρατηγική της ένωσης, που μπορεί αργότερα να εφαρμοσθεί ευρύτερα. Αρχικός της στόχος να διαμορφωθεί μια νέα ουνία στη βάση της «Ορθοδόξου Εκκλησίας της Ουκρανίας» και της Ελληνοκαθολικής Εκκλησίας της Ουκρανίας (Ουνιτική Εκκλησία της Ουκρανίας). Εάν εκπληρωθεί ο εν λόγω στόχος, το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως και το Βατικανό θα χρησιμοποιήσουν το «ουκρανικό προηγούμενο» ως απόδειξη τού ότι είναι επιτευκτική και ρεαλιστική η επανένωση ορθοδόξων και ρωμαιοκαθολικών, χωρίς να αλλάξει η δογματική διδασκαλία καθενός.

Η ίδρυση το 2018 της «Ορθοδόξου Εκκλησίας της Ουκρανίας» και η απονομή σε αυτή του Τόμου της αυτοκεφαλίας στάθηκε αφετηρία για την έναρξη του αντίστοιχου πειράματος. Αυτό αποδεικνύουν και τα περαιτέρω τεκταινόμενα στην Ουκρανία, που ακολούθησαν εκείνη την καταστροφική κίνηση του Οικουμενικού Πατριάρχη.

Ένα εκ των βασικών στοιχείων εκείνης της πρωτοβουλίας αποτέλεσε η συνεργασία της «Ορθοδόξου Εκκλησίας της Ουκρανίας» με την Ελληνοκαθολική Εκκλησία της Ουκρανίας (Ουνιτική Εκκλησία της Ουκρανίας).

Από τη στιγμή του «Ευρομαϊντάν» και των γεγονότων του 2014 οι κοινές δοξολογίες και εκδηλώσεις των εκπροσώπων της δομής του Ντουμένκο και των ουνιτών έχουν πλέον γίνει ένα σύνηθες φαινόμενο στην Ουκρανία. Αυτές οι κοινές ενέργειες καλούνται να δείξουν τη μαζικότητα και να καταδείξουν τη δυνατότητα της συνενώσεως των δύο δογμάτων. Είναι όμως προφανές ότι παρόμοιες πρωτοβουλίες δεν υπαγορεύονται από την πνευματική ανάγκη, αλλά από την πολιτική συγκυρία και την επιθυμία να δημιουργηθεί μια ενότητα για το θεαθήναι.

Ο επικεφαλής της «Ορθοδόξου Εκκλησίας της Ουκρανίας» Επιφάνιος Ντουμένκο έχει κατ'επανάληψιν εκφράσει την επιδίωξη της εμβάθυνσης των σχέσεων με την Ουνιτική Εκκλησία της Ουκρανίας, τονίζοντας ότι το ενδεχόμενο της ενώσεως θα εξαρτηθεί από τον παγκόσμιο διάλογο ορθοδόξων και ρωμαιοκαθολικών. «Αυτό το κλειδί (το κλειδί για την ένωση των δύο ουκρανικών θρησκευτικών οργανώσεων - σ.τ.σ.) δεν ευρίσκεται στην Ουκρανία, αλλά στη Ρώμη και την Κωνσταντινούπολη, άλλωστε εκεί γίνεται η οικουμενιστική συναναστροφή. Στο μέλλον από αυτό θα εξαρτηθούν και οι σχέσεις μας εδώ, στην Ουκρανία. Αλλά αυτές οι σχέσεις είναι αγαθές και πιστεύω ότι στο μέλλον μόνον θα βελτιώνονται», ανέφερε ο επικεφαλής της «Ορθοδόξου Εκκλησίας της Ουκρανίας» στις 12 Σεπτεμβρίου 2018 κατά τη συνάντηση στο Εθνικό Πανεπιστήμιο «Πολυτεχνείο Λβοφ».

Η παρουσία των ρωμαιοκαθολικών στις ιερουργίες των «ιεραρχών» και «κληρικών» της «Ορθοδόξου Εκκλησίας της Ουκρανίας» αποτυπώνει ευθέως την περαιτέρω κίνηση προς την ουνία.

Όχι λιγότερα σημαντική κατεύθυνση για τη διάνοιξη «παραθύρων Όβερτον» υπέρ των ουνιτών αποτέλεσε η επιχείρηση για την έμπρακτη απορρόφηση και «χώνευση» από την Ουνιτική Εκκλησία ενός τμήματος που αποσχίσθηκε από την «Ουκρανική Αυτοκέφαλη Ορθόδοξη Εκκλησία» (παλαιότερα η εκκλησιαστική επαρχία Χαρκόβου και Πολτάβας της «Ουκρανικής Αυτοκέφαλης Ορθοδόξου Εκκλησίας»). Η εν λόγω διαδικασία εξουσιοδοτήθηκε και ενεκρίθη από το Βατικανό, το οποίο εκ των πραγμάτων δημιούργησε το πρώτο στην ιστορία της σύγχρονης Ουκρανίας προηγούμενο μεταπήδησης στην ουνία μιας δομής, που αυτοπροσδιοριζόταν ως ορθόδοξη. Κατά την άποψη των εμπειρογνομώνων η ως άνω πρωτοβουλία θα πρέπει να θεωρηθεί ένα είδος τελικής δοκιμής της τεχνικής για την ενσωμάτωση της ουκρανικής Ορθοδοξίας στις ρωμαιοκαθολικές δομές. Ως εκ τούτου πρέπει εν τω μεταξύ να στρέψουμε την προσοχή μας και στο γεγονός ότι η

διαδικασία συγχώνευσης της «Ουκρανικής Αυτοκεφάλου Ορθοδόξου Εκκλησίας» με την «Ουνιτική Εκκλησία της Ουκρανίας» δεν ανακόπηκε ακόμη και μετά την ίδρυση της «Ορθοδόξου Εκκλησίας της Ουκρανίας» ως πόλου έλξεως διαφόρων οργανώσεων, που είχαν αποσχισθεί από την Ορθοδοξία και προσχώρησαν στο σχίσμα. Τούτο για άλλη μια φορά αποδεικνύει ότι οι ουνίτες δεν αντιμετωπίζουν τη συγκροτηθείσα από το Φανάρι δομή ως μακράς διάρκειας, αυτοτελή και ισότιμο παράγοντα στη θρησκευτική ζωή της Ουκρανίας. Επιπλέον, ετοιμάζουν για την «Ορθόδοξη Εκκλησία της Ουκρανίας» ένα άλλο, πολύ λιγότερο σημαντικό και ευχάριστο ρόλο.

Από τη συνέντευξη του επικεφαλής της Ουνιτικής Εκκλησίας της Ουκρανίας Σβιατοσλάβ Σεφτσούκ στην έκδοση «Ομποζρεβάτελ» («Σχολιαστής»), που χρονολογείται στις 18 Μαρτίου 2019, μπορούμε να κρίνουμε για τα χαρακτηριστικά και το περίγραμμά της.

Πρώτον, ο επικεφαλής των Ουκρανών ουνιτών τόνισε ότι δέχθηκε τη συγκατάθεση του επικεφαλής της «Ορθοδόξου Εκκλησίας της Ουκρανίας» Ντουμένκο για τη διεξαγωγή τακτικών συναντήσεων, κατά τη διάρκεια των οποίων θα συζητούνται οι προοπτικές και οι παράμετροι προσέγγισης των δύο δομών. Δεύτερον, αυτή η διαδικασία θα πραγματοποιείται εντός του πλαισίου τού προσυμφωνηθέντος από τα μέρη οδικού χάρτη (παραλλήλως ο Σεφτσούκ υπογράμμισε ότι η Ουνιτική Εκκλησία της Ουκρανίας διαθέτει πλέον ένα τέτοιο οδικό χάρτη, που μπορεί να αναμορφωθεί συμφώνως προς τη θεώρηση της «Ορθοδόξου Εκκλησίας της Ουκρανίας». Τούτο εκ των πραγμάτων σημαίνει ότι οι ουνίτες θα καταστήσουν το δικό τους δόγμα αφετηρία για τη σχετική συγχώνευση). Τρίτον, από τη συνέντευξη του Σεφτσούκ καθίσταται κατανοητό ότι η Ουνιτική Εκκλησία της Ουκρανίας θα έχει ως γνώμωνα μια ήπια και προσεγμένη απορρόφηση της «Ορθοδόξου Εκκλησίας της Ουκρανίας». Επομένως, προτίθενται προς το παρόν να απέχουν από τη διαμόρφωση μιας κοινής δομής και να δώσουν κυρίως έμφαση στην αποκατάσταση της «ευχαριστιακής κοινωνίας» και της «δυνατότητας τελέσεως της Θείας Λειτουργίας στην ίδια Αγία Τράπεζα» με την υπό τον Ντουμένκο δομή. Τέταρτον, ο επικεφαλής των ουνιτών κατέστησε με σαφήνεια κατανοητό ποιον βλέπει πρεσβύτερο και ποιον νεώτερο συνέταιρο στη μελλοντική δυάδα. Κατά τα λεγόμενά του η Ουνιτική Εκκλησία της Ουκρανίας σε αντίθεση με την «Ορθόδοξη Εκκλησία της Ουκρανίας» δεν είναι «τοπική Εκκλησία», της οποίας οι ενορίες ευρίσκονται αποκλειστικά εντός της Ουκρανίας. Και τούτο δίδει δικαίωμα στους ουνίτες όχι μόνον να εξασφαλίσουν το καθεστώς του Πατριαρχείου, αλλά και ως «παγκόσμια Εκκλησία, που εμπράκτως διαθέτει έτοιμες δομές πατριαρχικής διοίκησης» να οικειοποιηθεί τη διαποίμανση πάσης της ουκρανικής Διασποράς. Πέμπτον, σαφής είναι η επιδεικτική αποφυγή του Σεφτσούκ να απαντήσει στην ερώτηση εάν θα είναι η ενδεχόμενη συνένωση της Ουνιτικής Εκκλησίας της Ουκρανίας με την «Ορθόδοξη Εκκλησία της Ουκρανίας» συνένωση «ισοτίμων»;

Η έμπρακτη απορρόφηση της «Ορθοδόξου Εκκλησίας της Ουκρανίας» από την Ουνιτική Εκκλησία θα γίνεται σε μια πολύ λεπτή και απαραίτητη για το ευρύ κοινό μορφή. Όπως ανέφερε ο Σεφτσούκ οι ουνίτες δεν επιδιώκουν να δημιουργήσουν στην αρχική φάση κάποιες κοινές με την «Ορθόδοξη Εκκλησία της Ουκρανίας» υπερδομές.

Λόγος γίνεται περί συνάψεως «ευχαριστιακής κοινωνίας και τελέσεως κοινής Θείας Λειτουργίας», πράγμα που θα καταστεί το απαραίτητο για τους ρωμαιοκαθολικούς αποτέλεσμα. Άλλωστε, εάν οι

ουνίτες πείσουν τους εκπροσώπους της «Ορθοδόξου Εκκλησίας της Ουκρανίας» να συλλειτουργήσουν και ας πούμε να «κοινωνήσουν από το ίδιο Άγιο Ποτήριο», τούτο θα είναι σαφής αναγνώριση της πνευματικής εξουσίας του Πάπα της Ρώμης επί της δομής του Ντουμένκο. Μετά τα προαναφερθέντα μόνον μια μικρή απόσταση θα χωρίζει τους σχισματικούς από την έμπρακτη ενσωμάτωση της «Ορθοδόξου Εκκλησίας της Ουκρανίας» στην Ουνιτική Εκκλησία της Ουκρανίας.

Στο πρακτικό επίπεδο ένας από τους σπουδαιότερους μηχανισμούς προώθησης της εν λόγω διαδικασίας θα καταστεί η αντίστοιχη ιδεολογική «πλύση εγκεφάλου» των «ιερωμένων» στελεχών της «Ορθοδόξου Εκκλησίας της Ουκρανίας», καθώς και η διαμόρφωση ενός κοινού «θεολογικού» εδάφους, που θα δικαιολογεί μια νέα ουνία. Υπέρ αυτού του συμπεράσματος συνηγορούν ειδικότερα τα λεγόμενα του Ντουμένκο, όπως τα διατύπωσε στην εκπομπή του δικτύου ICTV αμέσως μετά την εκλογή του ως επικεφαλής της νέας θρησκευτικής δομής.

«Έχουμε χαράξει μια συγκεκριμένη πορεία της μελλοντικής μας συνεργασίας (με την Ουνιτική Εκκλησία της Ουκρανίας) και στο εξής θα αναζητούμε εκείνα τα σημεία επαφής, που θα μας ενώνουν. Τούτο αφορά και τον τομέα της θεολογικής παιδείας και άλλους τομείς του γίνεσθαι μας», δήλωσε τότε ο επικεφαλής της «Ορθοδόξου Εκκλησίας της Ουκρανίας».

Αξίζει επίσης να δώσουμε προσοχή και στην προσφάτως ανακοινωθείσα απόφαση περί του συνεορτασμού του Αγίου Πάσχα το 2025, η οποία αναγγέλθηκε στη Σύναξη της Ιεραρχίας του Οικουμενικού Θρόνου. Σύμφωνα με τη διαδικτυακή πύλη Romfea.gr τον Μάιο του 2025 θα τελεσθούν στη Νίκαια της Βιθυνίας οι εορτασμοί της επετείου των 1700 ετών της Α΄ Οικουμενικής Συνόδου με τη συμμετοχή του Πάπα της Ρώμης Φραγκίσκου. Το Γραφείο Τύπου του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως ανακοίνωσε ότι εν πνεύματι Συνάξεως εκφράσθηκε η επιθυμία να συνεορτασθεί το Άγιο Πάσχα από την ανατολική και τη δυτική χριστιανοσύνη. Τούτο θα πρέπει να καταστεί αρχή του καθορισμού μιας κοινής ημερομηνίας του εορτασμού κάθε χρόνο. Αυτή η κίνηση τονίζει τη διάθεση του Φαναρίου να προχωρήσει προς την κατεύθυνση της ουνίας με τη Ρώμη.

Σημαντικό είναι στο εν λόγω πλαίσιο να καταλάβουμε τι κέρδος αποκομίζει το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως από την ένωση με τη Ρώμη.

Όπως επεσήμανε ο καθηγητής του εκκλησιαστικού δικαίου της Νομικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Κυριάκος Κυριαζόπουλος, σκοπός του Βατικανού μέσω του οικουμενιστικού διαλόγου με το Φανάρι είναι να μετατρέψει τις Αυτοκέφαλες κατά τόπους Εκκλησίες σε ουνιτικές. Ο παπικός θρόνος επιθυμεί τον «Κώδικα των κανόνων των Εκκλησιών της Ανατολής», που εξεδόθη το 1990 από τον εκ Πολωνίας Πάπα Ιωάννη Παύλο Β΄, να εφαρμόζεται έναντι όλων των Ορθοδόξων Εκκλησιών. Άλλωστε, το εν λόγω κείμενο περιλαμβάνει τους δογματικούς κανόνες, που επιβάλλουν τον ποντίφικα ως επικεφαλής με πρωτείο εξουσίας.

Η υλοποίηση αυτού του σχεδίου είναι δυνατή μόνον σε περίπτωση έμπρακτης μετεξελίξεως του Πατριάρχη Βαρθολομαίου σε «Πάπα της Ανατολής», ο οποίος θα μπορέσει μονομερώς να διευθύνει όλο τον ορθόδοξο κόσμο, επιβάλλοντάς του αποφάσεις, που συμφέρουν τη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία. Αυτή την τεράστια εξουσία, που αναγνωρίζεται από το Βατικανό, αγωνίζεται να εξασφαλίσει ο επικεφαλής του Φαναρίου, καταστρέφοντας καθ' οδόν προς αυτήν την εκκλησιαστική συνοδικότητα, νομιμοποιώντας σχισματικές δομές και αποδυναμώνοντας εκείνες τις Ορθόδοξες Εκκλησίες, οι οποίες θα αντιταχθούν στην καθολική μετατροπή των ορθοδόξων σε ουνίτες.

Οι αντίστοιχες διαδικασίες, που εκκίνησε ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος, έχουν ήδη οδηγήσει στην καταστροφή της πανορθόδοξου ενότητας και βαθιές ρήξεις εντός του ορθοδόξου κόσμου. Σήμερα είμαστε μάρτυρες της διαμόρφωσης ενός νέου προτύπου της οικουμενικής Ορθοδοξίας, με κεντρική θέση εντός της οποίας να κατέχει ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως με πρωτοφανείς αρμοδιότητες και προνόμια. Τούτο αλλοιώνει την ίδια τη φύση της ορθόδοξου εκκλησιαστικής διάρθρωσης και έρχεται σε αντίθεση με την αρχή της συνοδικότητας, που κείται στη βάση της Ορθόδοξου Εκκλησίας.

Το κεντρικό πλήγμα στρέφεται κατά της Ρωσικής Εκκλησίας και των Εκκλησιών των Βαλκανίων, οι οποίες εμφανίζονται ως οι πλέον ισχυροί αντίπαλοι της ουνίας και των εξουσιαστικών φιλοδοξιών του Φαναρίου, που εισάγει «τὸν καπνώδη τύφον τοῦ κόσμου», όπως έγραψαν κάποτε στον Πάπα της Ρώμης Κελεστίνο οι πατέρες της εν Καρθαγένη Συνόδου. Σκοπός του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως είναι να αποδυναμώσει αυτές τις Εκκλησίες μέσω του διαμελισμού και της απομόνωσής τους στο διεθνές επίπεδο (ειδικότερα παρατηρούμε ήδη αυτή τη διαδικασία στις βαλτικές χώρες).

Η Ουκρανία σε αυτή τη στρατηγική εμφανίζεται ως το κορυφαίο πιλοτικό σχέδιο. Επόμενοι στόχοι μπορεί να καταστούν η Μολδαβία, η Λευκορωσία και το κανονικό έδαφος της Σερβικής Εκκλησίας, όπου προγραμματίζεται η ίδρυση επιμέρους «Εκκλησιών» με πρότυπο την «Ορθόδοξη Εκκλησία της Ουκρανίας» («παρέλαση αυτοκεφάλων»).

Σε αυτό το πλαίσιο θα ήθελα χωριστά να δώσω ιδιαίτερη προσοχή στην υποστήριξη που παρέχουν η Ουνιτική Εκκλησία της Ουκρανίας και το Φανάρι στον επικεφαλής της σχισματικής δομής του Μαυροβουνίου Μπορίς Μπόγιοβιτς.

Έτσι, η Ουνιτική Εκκλησία της Ουκρανίας συνέδραμε στη νομιμοποίησή του προσκαλώντας τον επικεφαλής της «Ορθόδοξου Εκκλησίας του Μαυροβουνίου» στο συνέδριο με θέμα «Η κοινή πορεία μέσα από τους χαλεπούς χρόνους του πολέμου: η εμπειρία των χωρών της πρώην Γιουγκοσλαβίας και της Ουκρανίας» (Λβοφ, 17-18 Απριλίου 2024).

Στη συνέχεια οι ουνίτες παραχώρησαν στον Μπόγιοβιτς την πλατφόρμα πληροφοριών τους, τη διαδικτυακή πύλη τους RISU. Σε συνέντευξη προς αυτή την πύλη ο Μαυροβούνιος «ιεράρχης» διηγήθηκε ότι η δομή του έχει προσδοκίες να λάβει Τόμο Αυτοκεφαλίας από το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως. Επίσης, δήλωσε ότι η υπό αυτόν δομή διατηρεί στενές επαφές με το Φανάρι, το οποίο σύμφωνα με τα λεγόμενά του, απέστειλε παρατηρητές «προς έρευνα της εσωτερικής διαρθρώσεως» της λεγόμενης Ορθόδοξου Εκκλησίας του Μαυροβουνίου.

Το πρόβλημα συνίσταται στο ότι το 2019 σε συνέντευξη προς τη σερβική έκδοση «Κουρίρ» ο επικεφαλής του Φαναρίου διαβεβαίωσε ότι ουδέποτε δεν θα παραχωρήσει αυτοκέφαλο στην «ψεύτικη» (κατά τη διατύπωσή του) λεγόμενη Ορθόδοξη Εκκλησία του Μαυροβουνίου. Ερωτηθείς διευκρινιστικά εάν είναι δυνατή η απονομή του αυτοκεφάλου καθεστώτος σε περίπτωση εάν επικεφαλής της «Ορθόδοξου Εκκλησίας του Μαυροβουνίου» αναλάβει κάποιος άλλος (εκτός του Μιχαήλ Ντεντέιτς) ο Βαρθολομαίος απάντησε κατηγορηματικά: «Όχι, όχι και όχι! Η Εκκλησία στο Μαυροβούνιο είναι η Ορθόδοξη Εκκλησία της Σερβίας και ποτέ δεν θα υπάρξουν εκεί οιοσδήποτε αλλαγές».

Και να, μετά την πάροδο μερικών ετών προέκυψαν κάποιες «επαφές» με τους σχισματικούς του Μαυροβουνίου. Επομένως, το Φανάρι για άλλη μια φορά απέδειξε ότι δεν μπορείς να εμπιστεύεσαι τα λεγόμενα και τις δηλώσεις του.

Όπως στην περίπτωση με την Ουκρανική Ορθόδοξη Εκκλησία, όπου ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος ισχυριζόταν επανειλημμένως ότι ως μόνον κανονικό επικεφαλής της Ουκρανικής Ορθοδοξίας αναγνωρίζει τον μητροπολίτη Ονούφριο, ωστόσο αργότερα εισπήδησε στο αλλότριο κανονικό έδαφος και παραχώρησε το αυτοκέφαλο στους Ουκρανούς σχισματικούς.

Ποιος εγγυάται ότι δεν θα αντιμετωπίσει αργότερα κατ' αυτόν τον τρόπο και την Ορθόδοξη Εκκλησία της Σερβίας; Στο ουκρανικό σενάριο οι εκπρόσωποι της «Ουκρανικής Ορθόδοξου Εκκλησίας του Πατριαρχείου Κιέβου» διατηρούσαν επί πολλά χρόνια κρυφές επαφές με το Φανάρι και τελικά κατάφεραν να εξασφαλίσουν το ευκαταίο, αφού άλλαξε η πολιτική συγκυρία. Η αντίφαση μεταξύ των δημοσίων δηλώσεων του Βαρθολομαίου και των ενεργειών του επισκιαζόταν από ένα ρεύμα σοφιστειών.

Λαμβάνοντας υπόψη τα ως άνω ιδιαίτερη σημασία προσλαμβάνει η προθυμία των κατά τόπους Εκκλησιών να υπερασπίζονται την άμωμο πίστη και την κανονική τάξη. Η συνοδική διάνοια της Οικουμενικής Εκκλησίας είναι υποχρεωμένη να αξιολογήσει τις ενέργειες του Φαναρίου, που συνδέονται με την προώθηση της ιδέας του «πρώτου άνευ ίσων» και την κίνηση προς την ουνία με το Βατικανό. Αυτές οι ενέργειες εξέρχονται των πλαισίων των διαμαχών για τη δικαιοδοσία και απαιτούν βαθιά εξέταση και συζήτηση σε κοινό εκκλησιαστικό επίπεδο.

Έχοντας υπόψη την τρέχουσα κατάσταση προτείνω προς συζήτηση μερικά μέτρα κοινού εκκλησιαστικού χαρακτήρα για την υπεράσπιση της ενότητας, της κανονικής τάξεως και της δογματικής καθαρότητας της Ορθοδοξίας:

1. Ενίσχυση του «σχήματος του Αμμάν»: η με πρωτοβουλία του Πατριαρχείου Ιεροσολύμων συνάντηση στο Αμμάν κατέστη ένα εκ των πρώτων βημάτων προς τη συζήτηση της διαμορφωθείσης κρίσεως στην Ορθόδοξη Εκκλησία. Αυτό το σχήμα δύναται να εξελιχθεί ως μόνιμος χώρος διαλόγου και ανταλλαγής απόψεων μεταξύ των κατά τόπους Εκκλησιών. Οι τακτικές συναντήσεις στο πλαίσιο αυτού του προτύπου θα βοηθήσουν στην εκπόνηση μιας κοινής θεώρησης και των μηχανισμών προστασίας της κανονικής τάξεως, καθώς και στην πρόληψη ενδεχομένων μελλοντικών σχισμάτων.

Εάν στην παρούσα φάση εμφανίζεται δυσχερής η εξασφάλιση της αντίστοιχης επικοινωνίας μεταξύ των Προκαθημένων των κατά τόπους Εκκλησιών, αξίζει να προσπαθήσουμε να εξετάσουμε άλλες λύσεις για τη σύναψη και τη διατήρηση διαρκούς επικοινωνίας. Λ.χ. το σχήμα διεξαγωγής των συστηματικών συναντήσεων των έμπιστων εντεταλμένων των Προκαθημένων των Εκκλησιών, οι οποίοι έχουν δικαίωμα να ομιλούν εκ μέρους των τελευταίων και να διαθέτουν άλλες σοβαρές αρμοδιότητες.

1. Διεξαγωγή θεολογικών διαλόγων και συνεδρίων: σπουδαίο ρόλο στη διαφύλαξη της ενότητας διαδραματίζει η συζήτηση των θεολογικών προβλημάτων, που συνδέονται με τους ιερούς κανόνες, την εκκλησιολογία, τα ζητήματα πρωτείου και συνοδικότητας. Η οργάνωση θεολογικών επιτροπών, στις οποίες ως μέλη θα εντάσσονταν εκπρόσωποι διαφόρων κατά τόπους Εκκλησιών (λ.χ. εκείνων που συμμετέχουν στο «σχήμα του Αμμάν») για να προετοιμάζουν θέσεις επί των πλέον ευαίσθητων ζητημάτων για τις συναντήσεις των Προκαθημένων των κατά τόπους Εκκλησιών, θα επιτρέψει τη βαθύτερη μελέτη των υφισταμένων προβλημάτων και την εξεύρεση τεκμηριωμένων απαντήσεων στις θεολογικές προκλήσεις. Ειδικότερα, μια εκ των κατευθύνσεων της εργασίας αυτής θα μπορούσε να καταστεί η εξέταση και η συζήτηση σε πανορθόδοξο επίπεδο του κειμένου της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας «Σχετικά με την αλλοίωση της ορθοδόξου περί Εκκλησίας διδασκαλίας στις ενέργειες της ιεραρχίας του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως και στις παρεμβάσεις των εκπροσώπων αυτού».
2. Ενίσχυση του ρόλου των Τοπικών Κληρικολαϊκών Συνάξεων: οι κατά τόπους Ορθόδοξες Εκκλησίες δύνανται να διεξάγουν οικείες αυτών Συνάξεις για την εκπόνηση ενιαίων θέσεων επί θεμελιωδών ζητημάτων της κανονικής διαρθρώσεως και των αμοιβαίων σχέσεων με άλλες κατά τόπους Εκκλησίες. Συστάσεις και αποφάσεις αυτών των Συνάξεων δύνανται στη συνέχεια να παραπεμφθούν προς συζήτηση στο επίπεδο συμπάσης της Εκκλησίας.
3. Συζήτηση σε επίπεδο συμπάσης της Εκκλησίας των σχισματικών ενεργειών: οι κατά τόπους Εκκλησίες στο πλαίσιο του ενιαίου μετώπου οφείλουν να αντιμετωπίζουν κανονικές παραβιάσεις και σχισματικές ενέργειες, καταδικάζοντάς τις δημοσίως. Τούτο θα βοηθήσει στην αποτροπή της διάδοσης των ψευδοδιδασκαλιών και τη διαφύλαξη της εκκλησιαστικής τάξεως.
4. Συνεργασία με τους λαϊκούς και τον ευαγή κλήρο: είναι απαραίτητο να ενισχύσουμε τις σχέσεις εντός της Εκκλησίας, να προσελκύσουμε στη συζήτηση περίπλοκων ζητημάτων

τόσο τον ευαγή κλήρο, όσο και τους λαϊκούς. Ο ενδοεκκλησιαστικός διάλογος θα επιτρέψει τη διαμόρφωση μιας ενιαίας θέσεως επί ουσιωδών προβλημάτων και την εμπέδωση της εσωτερικής ενότητας. Σπουδαίο ρόλο εδώ διαδραματίζει το εκκλησιαστικό κήρυγμα, η επιμόρφωση και η επεξήγηση στο ποίμνιο σπουδαίων ζητημάτων της κανονικής διάρθρωσης και εκκλησιολογίας.

5. Αντίσταση στην εξωτερική πίεση: Οι κατά τόπους Εκκλησίες οφείλουν να ενωθούν για την υπεράσπιση από την εξωτερική παρέμβαση, είτε πρόκειται περί πολιτικής πίεσης, είτε περί ενεργειών εξτρεμιστικών ομάδων ή οικουμενιστικών πρωτοβουλιών, που υπονομεύουν το δογματικό θεμέλιο και διασαλεύουν την ιεροκανονική τάξη. Η εκκλησιαστική διπλωματία στο διεθνές επίπεδο επίσης οφείλει να συνδράμει στην υπεράσπιση των εκκλησιαστικών συμφερόντων και παραδόσεων.
6. Ενιαίος πληροφοριακός χώρος: Η δημιουργία ενός ενιαίου πληροφοριακού χώρου για σύμπασα την Εκκλησία, που θα καλύπτει και θα διευκρινίζει τη θέση των κατά τόπους Εκκλησιών επί επίμαχων ζητημάτων αποτελεί σπουδαίο εργαλείο για την αντιμετώπιση της παραπληροφόρησης και της χειραγώγησης. Τα επίσημα εκκλησιαστικά ΜΜΕ και οι διαδικτυακές πλατφόρμες δύνανται να συνδράμουν στην ευαισθητοποίηση των πιστών για τη θέση της Εκκλησίας και την ενίσχυση του κύρους της. Επιπλέον, θα μπορούσαμε ως λύση να εξετάσουμε τη δημιουργία μιας κοινής πηγής πληροφοριών, όπου θα εκπροσωπούνται οι θέσεις των κατά τόπους Εκκλησιών επί των πλέον σημαντικών ζητημάτων της πανορθόδοξου ημερήσιας διατάξεως, θα καλύπτονται τα πλέον κεντρικά γεγονότα από τη ζωή των Εκκλησιών και θα διεξάγεται ένας απευθείας διάλογος μεταξύ θεολογικών κύκλων και κύκλων εμπειρογνώμωνων των κατά τόπους Εκκλησιών εφ' όλης της θεματολογίας που τους ενδιαφέρει (ένα σχήμα «Αμμάν» από εμπειρογνώμονες).

Η ανάπτυξη και η πορεία επί αυτών των οδών, φρονώ ότι θα επιτρέψει στην Ορθόδοξη Εκκλησία να διαφυλάξει την ενότητα και την ταυτότητά της, καθώς και να ανταποκρίνεται καταλλήλως στις προκλήσεις της σύγχρονης εποχής.

Μητροπολίτης Ζαπορόζιε και Μελιτουπόλεως Λουκάς Κοβαλένκο

22 Οκτωβρίου 2024